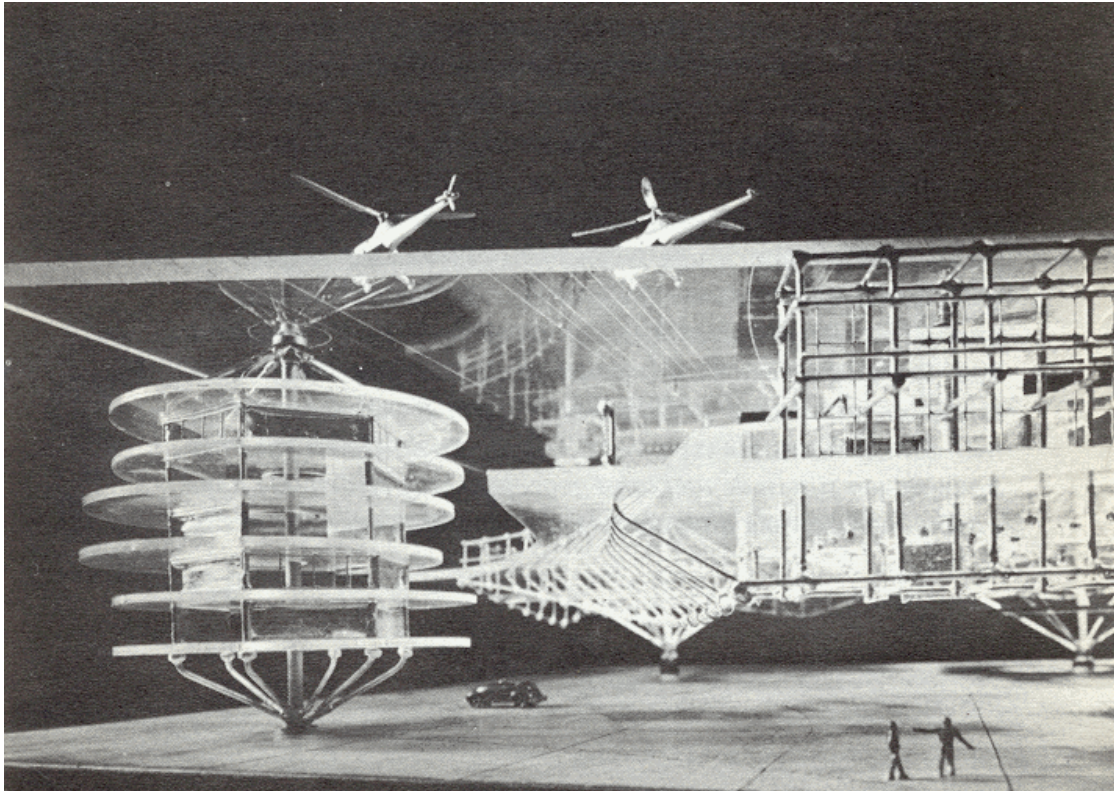

Amsterdam 2040: Een visie in 5 stappen

door Rieke Vos

1.

Als ik nadenk over de stad van de toekomst is er altijd één beeld dat het eerste in mij opkomt. Dat is dit: New Babylon van Constant Nieuwenhuijs. Het is een beeld en een idee van bijna zestig jaar oud.

Constant Nieuwenhuijs, *New Babylon*, 1959-1974

New Babylon is een visie voor een stad van de toekomst, waar arbeid volledig geautomatiseerd en door robots is overgenomen en de mens zich nog slechts minimaal hoeft in te zetten om de productie van voedsel en onderkomen zeker te stellen – en zich om die reden volledig kunnen focussen op educatie en creativiteit. Het economische en maatschappelijke systeem staat in dienst van de zelfontplooiende mens. Het is de stad van de homo ludens – ofwel de spelende mens.

In deze stad bestaat geen kunst meer zoals wij dat nu kennen, dat wordt getoond in specialistische gekaderde plekken zoals theaters, musea en podia. Kunst en creativiteit heeft het dagelijkse leven overgenomen en is er volledig mee verweven.

Constant zelf zegt over New Babylon:

"New Babylon biedt slechts minimale voorwaarden voor een gedrag dat zo vrij mogelijk moet blijven. Elke beperking met betrekking tot bewegingsvrijheid, elke beperking met betrekking tot het creëren van stemming en atmosfeer moet worden verhinderd. Alles moet mogelijk blijven, alles moet kunnen gebeuren, de omgeving wordt gecreëerd door de activiteiten van het leven en niet andersom."

New Babylon is een model voor een open en regel-vrije omgeving. Dit utopische idee heeft als voorbeeld en inspiratie gediend voor talloze (stedenbouwkundige) projecten, waaronder de Kunststad hier op de NDSM. Maar als ik over New Babylon nadenk kom ik altijd terug bij dezelfde vraag: Wat zouden die mensen – die spelende mensen - nou eigenlijk allemaal doen de hele dag?

2.

Afgelopen weekend las ik in de Volkskrant een stuk over theatergroep Wunderbaum. Hun nieuwste voorstelling vindt plaats op een cruiseschip. De theatermakers boekten een reis op de Aida Prima, en vertellen over de onvergetelijke momenten die ze aan boord beleefden: het comfort, plezier en de eindeloze menukaart met heerlijk eten, 24-uurs entertainment en een royaal winkelasortiment.

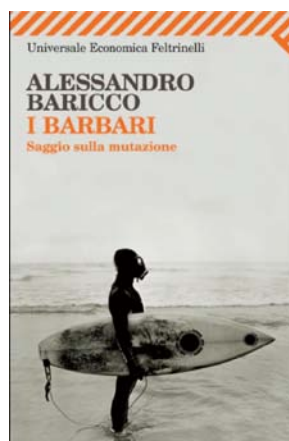
cruise schip Harmony of the Seas, 2016

De voorstelling op het cruise schip is geïnspireerd op een reisverhaal van de Amerikaanse auteur David Foster Wallace met de titel: *A Supposedly Fun Thing I'll Never do Again*, waarin hij zijn eigen ervaringen op een cruise schip verteld. Op het schip wordt hij volledig in de watten gelegd. Dat is natuurlijk heel aantrekkelijk, maar Wallace herkent er ook een vorm van vluchtgedrag in: "je ontnemt jezelf de kans om waardevolle keuzes te maken" zo schrijft Wallace.

Ook de theatermakers van Wunderbaum ervaren de omgeving van het cruiseschip als beklemmend. In het artikel in de Volkskrant omschrijven ze het als een 'mechanisme dat er volledig op is gericht om je zoveel mogelijk te laten consumeren', het 'aanhoudende spektakel op het schip verhult dat er in weze niks te beleven valt' en 'je merkt nauwelijks meer dat je vaart'. Op het schip lijkt je de mogelijkheid te verliezen om dingen van een afstand en in perspectief te beschouwen en op basis daarvan waardevolle keuzes te maken over wie je bent, wat je wilt.

Het stuk bracht me op de gedachte dat Amsterdam misschien ook wel een soort cruise schip is. De stad – zo'n 700 jaar oud – vaart langzaam door de tijd. Net als het schip biedt de stad een 24-uurs assortiment aan ervaringen: mensen leiden er drukke levens grotendeels gericht op het hier en nu, afgekaderd tot de orde van de dag en ingericht volgens een dominant economische logica. Als gevolg daarvan verliezen we soms de blik op het grotere perspectief, op de tijd waarin we leven, op het verleden en op de toekomst, waar we vandaan komen en waar we naartoe gaan: we vergeten soms dat we varen.

3.

Alessandro Baricco, *De Barbaren*, 2006 (NL 2010)

Volgens de Italiaanse filosoof Alessandro Baricco bevindt onze beleving van kunst- en cultuur zich momenteel in overgangsfase. Mede dankzij de digitale revolutie, het informatietijdperk en de globalisering vindt er een verschuiving plaats van een verticale, diepe kunstbeleving naar een horizontale, brede beleving van kunst. Waar in de oude culturele beleving traditie, studie, verdieping, specialisatie en afkadering belangrijk waren - raast in de nieuwe beleving de versnelling, de associatie, uitingen van over de hele wereld worden moeiteloos aan elkaar gekoppeld, ongehinderd door enig historisch of context-specifiek besef, – de oude scheiding van wat men hoge en lage kunsten noemde – en de scheiding tussen verschillende disciplines, zijn simpelweg irrelevant geworden. Deze kunstbeleving laat zich ook niet tot de gespecialiseerde plekken voor kunst – als musea en theaters beperken, maar duikt op de meest onwaarschijnlijk plekken op, vaak midden in het dagelijks leven.

4.

Hans Schabus, *Europahaven Rotterdam*, 17 juni 2009

Tegelijkertijd leven we in een ver-individualiseerde wereld, waarin we ons als individu steeds verder loskoppelen van dominante sociale structuren – we willen onze eigen koers bepalen, onze eigen ‘waardevolle keuzes kunnen maken’ – en er is dus behoefte aan een omgeving die dat faciliteert – waarin niet alles afgekadert is: een *omgeving* die in de woorden van Constant Nieuwenhuis *“wordt gecreëerd door de activiteiten van het leven en niet andersom.”*

5.

In 2055 kan de helft van het werk wat nu door mensen wordt gedaan overgenomen worden door Robots, zo staat er in een rapport van McKinsey te lezen. Als de economische en support structuren het toelaten, lijkt het erop dat mensen in de toekomst minder zullen hoeven te werken om in onderdak en voeding te kunnen voorzien, en dat ze dus meer zullen kunnen spelen, meer creatief kunnen zijn en meer tijd en ruimte hebben om zich te ontplooiën. Het principe van New Babylon – 60 jaar oud - lijkt dan ineens veel minder utopisch te worden.

Wat de mensen dan zullen gaan doen de hele dag dat weet ik nog steeds niet, maar ik hoop dat de stad Amsterdam haar inwoners plekken zal kunnen bieden die ongekaderd zijn, die ruimte bieden aan de nieuwe kunstbeleving zoals Baricco die voorstelt en die ruimte geeft voor perspectief zodat we ‘waardevolle keuzes kunnen maken’. En in mijn beleving is de NDSM – dit grote uitgestrekte en schijnbaar onbepaalde gebied – een plek die de stad juist datgene zou kunnen bieden.

NDSM-terrein in Amsterdam-Noord, oktober 2015

